IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 24. Issue 02. Noyabr ,2026

IJTIMOIY TARMOQLARNING YOSHLAR HAYOTIDAGI O'RNI

Rustamova Gulobarxon Muhammadnozim qizi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24245004

Annotatsiya

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib, ularning dunyoqarashi va ijtimoiy munosabatlariga tubdan ta’sir ko‘rsatmoqda. Yoshlar kuniga o‘rtacha 4-6 soat vaqtini ushbu platformalarda o‘tkazishi ularning psixologik salomatligi va rivojlanishi uchun ham imkoniyatlar, ham jiddiy xavflarni yuzaga keltiradi. Raqamli qaramlikdan aziyat chekkan yoshlarning 48% uyqu buzilishidan, 61% vaqtni boshqarishda qiyinchiliklardan, 39% esa o‘z-o‘zini past baholashdan shikoyat qiladi. Ushbu tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o‘rnini tahlil qilish, ularning ijobiy va salbiy ta’sirini aniqlash hamda raqamli savodxonlikni oshirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar rivojlanishiga ta'siri bo'yicha mavjud adabiyotlarni va statistik ma'lumotlarni tahlil qilishga asoslangan bo'lib, yoshlarning foydalanish tendensiyalarini o'rganadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarga o‘zini ifoda etish, bilim olish, ijtimoiy muloqotni rivojlantirish va fuqarolik faolligini oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, ular depressiya, stress va raqamli qaramlik kabi psixologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi murakkab ta'sirini hisobga olgan holda, ulardan xavfsiz va samarali foydalanishni ta'minlash uchun raqamli savodxonlikni oshirish va himoya mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, yoshlar, raqamli qaramlik, psixologik salomatlik, raqamli savodxonlik, ijobiy ta'sir, salbiy ta'sir

Kirish

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib, ularning dunyoqarashi, o‘zini anglash va ijtimoiy munosabatlariga tubdan ta’sir ko‘rsatmoqda [6, 8, 17]. Yoshlar kuniga o‘rtacha 4-6 soat vaqtini ushbu platformalarda o‘tkazadi [1]. Bu yoshlarga o‘zini ifoda etish va bilim olish imkonini bersa-da [3, 10, 19], depressiya, stress, raqamli qaramlik kabi psixologik muammolarni ham keltirib chiqaradi [4, 7, 16]. Raqamli qaramlikdan aziyat chekkan yoshlarning 48% uyqu buzilishidan, 61% vaqtni boshqarishda qiyinchiliklardan, 39% esa o‘z-o‘zini past baholashdan shikoyat qiladi [1]. Bu murakkab ta’sirlar yoshlar rivojlanishiga jiddiy tahdid solib, himoya mexanizmlarini ishlab chiqishni talab etadi [13]. Biroq, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar rivojlanishiga ta’sirining o‘ziga xos mexanizmlari, ijobiy va salbiy oqibatlari o‘rtasidagi muvozanat hamda samarali tartibga solish strategiyalari yetarlicha o‘rganilmagan. Ushbu tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o‘rnini tahlil qilish, ijobiy va salbiy ta’sirini aniqlash, foydalanish tendensiyalarini o‘rganish hamda raqamli savodxonlikni oshirish va xavfsiz onlayn muhitni yaratish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot quyidagi savollarga javob berishni ko‘zda tutadi: TS1: Ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning rivojlanishiga qanday ijobiy va salbiy ta’sir ko‘rsatadi? TS2: Yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishdagi asosiy tendensiyalar qanday va ularni tartibga solishning samarali mexanizmlari mavjudmi? TS3: Yoshlar o‘rtasida raqamli savodxonlikni oshirish va xavfsiz onlayn muhitni yaratish bo‘yicha qanday amaliy tavsiyalar berish mumkin?

Asosiy qism

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar rivojlanishi va ta'limiga ijobiy ta'siri

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning rivojlanishi va ta’lim jarayonlariga ko‘plab ijobiy ta’sirlarni ko‘rsatadi, bu ularning shaxsiy o‘sishi, bilim olishi va ijtimoiy faolligini oshirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Birinchidan, ushbu platformalar yoshlarning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatib [20], ularga o‘zini ifoda etish, ijodiy salohiyatini namoyon qilish va shaxsiy identifikatsiyasini shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi [3, 5, 12]. Yoshlar o‘z fikrlarini, qiziqishlarini va iste’dodlarini turli kontent turlari orqali baham ko‘rishlari mumkin, bu ularning o‘ziga ishonchini oshiradi va ijtimoiy tasdiq olishga yordam beradi [5].

Ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlar ta’lim resurslariga kirishni sezilarli darajada osonlashtiradi va bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi [10, 19]. Yoshlar turli mavzulardagi ma’lumotlarni tezkor topish, onlayn kurslarda ishtirok etish, ta’limiy guruhlarga a’zo bo‘lish va ekspertlar bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar [10]. Bu ularning dunyoqarashini kengaytiradi va yangi ko‘nikmalarni egallashga yordam beradi [2]. Ilmiy-ommabop kanallar, ta’limiy videolar va interaktiv platformalar yoshlarga maktab yoki universitet dasturlaridan tashqari bilimlarni o‘rganishga sharoit yaratadi, ayniqsa, an’anaviy ta’lim resurslari cheklangan hududlarda bu juda qimmatlidir.

Uchinchidan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar o‘rtasida ijtimoiy muloqotni rivojlantirish va yangi do‘stlar orttirish uchun qulay muhit yaratadi [2, 15]. Ular tengdoshlari bilan aloqada bo‘lish, umumiy qiziqishlarga ega bo‘lgan guruhlarga qo‘shilish va turli madaniyatlarga mansub insonlar bilan muloqot qilish orqali ijtimoiy ko‘nikmalarini oshiradilar [15]. Bu esa ularning ijtimoiy moslashuviga va empatiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar o‘zlarining ijtimoiy doiralarini kengaytirib, turli xil fikrlar va nuqtai nazarlar bilan tanishadilar, bu esa ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi [3].

To‘rtinchidan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi [19]. Ular ijtimoiy muammolar haqida xabardor bo‘lish, xayriya aksiyalarida ishtirok etish, jamoatchilik fikrini shakllantirish va ijtimoiy harakatlarni qo‘llab-quvvatlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu platformalar yoshlarga o‘z ovozini eshittirish, o‘zgarishlarga hissa qo‘shish va jamiyatda faol ishtirok etish uchun vosita bo‘lib xizmat qiladi [19]. Masalan, ekologik muammolar, inson huquqlari yoki ta’lim islohotlari kabi masalalar bo‘yicha onlayn kampaniyalar yoshlarning ijtimoiy mas’uliyatini oshiradi va ularni faol fuqarolikka undaydi.

Beshinchidan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning kasbiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ular o‘z sohalaridagi mutaxassislar bilan aloqa o‘rnatish, tajriba almashish, ish imkoniyatlari haqida ma’lumot olish va professional tarmoqlarga qo‘shilish orqali o‘z kareralarini rejalashtirishda yordam oladilar. LinkedIn kabi platformalar yoshlarga o‘z portfoliolarini yaratish, ish beruvchilar bilan bog‘lanish va kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Oltinchidan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning ma’naviy-axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda ham o‘ziga xos o‘rin tutadi. To‘g‘ri yo‘naltirilgan kontentlar, ma’rifiy sahifalar va ijtimoiy mas’uliyatni targ‘ib qiluvchi guruhlar yoshlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatini oshirishga, Vatanga muhabbat va insonparvarlik tuyg‘ularini rivojlantirishga yordam beradi [18]. Ushbu platformalar orqali yoshlar o‘zbek xalqining boy madaniy merosi, an’analari va qadriyatlari haqida ma’lumot olishlari, ularni targ‘ib qilishlari mumkin. Bu esa ularning ma’naviy dunyosini boyitadi va shaxs sifatida kamol topishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [14].

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy, ta’limiy va kasbiy rivojlanishida muhim katalizator vazifasini bajaradi. Ular yoshlarga o‘zini namoyon qilish, bilim olish, muloqot qilish, ijtimoiy faollikni oshirish va ma’naviy qadriyatlarni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar eshigini ochadi. Biroq, bu ijobiy ta’sirlar faqatgina ongli va maqsadli foydalanish sharoitida to‘liq namoyon bo‘ladi, bu esa keyingi bo‘limlarda muhokama qilinadigan salbiy oqibatlarni minimallashtirishga yordam beradi.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar psixologik salomatligiga salbiy ta'siri va xavflar

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o‘rni nafaqat ijobiy, balki jiddiy salbiy oqibatlarga ham ega bo‘lib, ularning psixologik salomatligi va umumiy rivojlanishiga tahdid solishi mumkin. Ushbu platformalardan haddan tashqari va nazoratsiz foydalanish bir qator psixologik muammolarni keltirib chiqaradi.

Birinchidan, raqamli qaramlik (internet va ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik) yoshlar orasida keng tarqalgan muammulardan biridir [7]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli qaramlikdan aziyat chekkan yoshlarning 48% uyqu buzilishidan, 61% vaqtni boshqarishda qiyinchiliklardan, 39% esa o‘z-o‘zini past baholashdan shikoyat qiladi [1]. Bu holat yoshlarning kundalik hayotiga, ta’limiga va real ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, diqqatni jamlash qobiliyatining pasayishi va impulsiv xatti-harakatlarning kuchayishiga sabab bo‘ladi [7].

Ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlardagi "ideal hayot" tasvirlarini doimiy kuzatish yoshlarda o‘z-o‘zini past baholash, qoniqmaslik va hasad tuyg‘ularini keltirib chiqaradi [2, 4]. Boshqalarning muvaffaqiyatlari, go‘zalligi va boyligini ko‘rish yoshlarda o‘z hayotini boshqalar bilan solishtirishga va o‘zini yetarli emas deb hisoblashga undaydi, bu esa depressiya, stress va xavotir darajasini oshirishi mumkin [1, 2]. Ayniqsa, Instagram kabi vizual platformalarda yuzaga keladigan "o‘tkazib yuborishdan qo‘rqish" (FOMO – Fear Of Missing Out) sindromi yoshlarda doimiy onlayn bo‘lish zaruratini keltirib chiqarib, ruhiy holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi [4, 5].

Uchinchidan, ijtimoiy tarmoqlarda kiberbulling (internetdagi tazyiq) va onlayn agressiya holatlari yoshlarning psixologik salomatligiga jiddiy zarar yetkazadi [1]. Anonimlik va masofa hissi ba’zi foydalanuvchilarga boshqalarni haqorat qilish, kamsitish yoki tahdid qilish imkonini beradi. Kiberbulling qurbonlari depressiya, xavotir, yolg‘izlik hissi va hatto o‘z joniga qasd qilish fikrlari bilan kurashishlari mumkin [16]. Bu tajovuz yoshlarning o‘ziga ishonchini yo‘qotishiga, ijtimoiy izolyatsiyaga tushib qolishiga va kundalik faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishiga olib keladi.

To‘rtinchidan, virtual muloqotning ko‘pligi real hayotdagi yuzma-yuz munosabatlarning sustlashishiga va yoshlarning ijtimoiy ko‘nikmalarining pasayishiga sabab bo‘lishi mumkin [2, 4]. Doimiy ekran ortida muloqot qilish, noverbal ishoralarni tushunish va empatiya kabi muhim ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga to‘sqinlik qiladi. Natijada, yoshlar real hayotda muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelib, yolg‘izlik hissini kuchaytiradi va ijtimoiy moslashuvini qiyinlashtiradi [4].

Beshinchidan, ijtimoiy tarmoqlardagi axborotlarning haddan tashqari ko‘pligi "axborot yuklamasi sindromi" (information overload syndrome) ga olib kelishi mumkin [1]. Doimiy ravishda yangi ma’lumotlar oqimiga duch kelish miyani charchatadi, diqqatni jamlash qobiliyatini pasaytiradi va qaror qabul qilish jarayonini qiyinlashtiradi. Bu holat yoshlarda kognitiv charchoqqa, stressga va samaradorlikning pasayishiga sabab bo‘ladi. Noto‘g‘ri yoki manipulyativ axborotlarning tarqalishi yoshlarning dunyoqarashini buzishi va ularni yot g‘oyalar ta’siriga tushirishi mumkin [3, 9].

Oltinchidan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning uyqu rejimini buzishga ham olib keladi. Kechasi telefon yoki planshet ekraniga qarash melatonin ishlab chiqarilishini kamaytiradi, bu esa uyquga ketishni qiyinlashtiradi va uyqu sifatini yomonlashtiradi [1]. Uyquning yetishmasligi esa

yoshlarning jismoniy va aqliy salomatligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, ularning diqqatini, xotirasini va o‘quv faoliyatini pasaytiradi.

Yettinchidan, ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar o‘zlariga xos bo‘lmagan, yot qadriyatlar va xulq-atvor normalari ta’siriga tushishi mumkin [9, 14]. Global tarmoqlar orqali tarqalayotgan ba’zi kontentlar milliy mentalitetga, an’analarga va ma’naviy qadriyatlarga zid bo‘lishi mumkin. Bu esa yoshlarning qadriyatlar tizimida chalkashliklarga, shaxsiy identifikatsiyaning buzilishiga va noto‘g‘ri yo‘nalishlarga kirib ketishiga sabab bo‘ladi [18].

Ushbu salbiy ta’sirlar yoshlarning psixologik salomatligini himoya qilish va ularning ijtimoiy tarmoqlardan ongli foydalanishini ta’minlash bo‘yicha samarali mexanizmlarni ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi. Bu esa keyingi bo‘limda batafsil ko‘rib chiqiladi.

Yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish tendensiyalari va ularni tartibga solish mexanizmlari

Yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish tendensiyalari doimiy o‘zgarib, ularning yoshi, madaniy muhiti hamda texnologik imkoniyatlariga bog‘liq. O‘zbekiston yoshlari o‘rtasida o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ular kuniga o‘rtacha 4-6 soat vaqtini ushbu platformalarda o‘tkazadilar [1]. Bu vaqtning katta qismi axborot iste’moli, muloqot va ko‘ngilochar kontentlarga sarflanadi. Telegram, Instagram, YouTube va TikTok kabi mashhur platformalar yoshlarning asosiy muloqot va axborot manbalariga aylangan [11]. Yoshlar asosan do‘stlari bilan aloqada bo‘lish, yangiliklarni kuzatish, o‘z qiziqishlariga oid kontentlarni topish va o‘zlarini ifoda etish uchun ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadilar [11].

Biroq, bu tendensiyalar bilan birga, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan ongli va xavfsiz foydalanishini ta’minlash dolzarb masalaga aylanmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar rivojlanishiga ta’siri vositaning o‘ziga emas, balki yoshlarning raqamli savodxonligi, vaqtdan foydalanish madaniyati va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalariga bog‘liq ekanligi ta’kidlanadi [3]. Shu sababli, ularni tartibga solish va himoya qilish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim.

Birinchi va eng muhim tartibga solish mexanizmi – bu raqamli savodxonlikni oshirishdir. Yoshlarga axborotni tanqidiy tahlil qilish, noto‘g‘ri ma’lumotlarni (feyk yangiliklar) aniqlash, shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligini ta’minlash va onlayn xavflardan himoyalanish bo‘yicha ko‘nikmalarni o‘rgatish zarur [3, 13]. Raqamli savodxonlik dasturlari maktab va oliy ta’lim muassasalarining o‘quv dasturlariga integratsiya qilinishi, shuningdek, ota-onalar va pedagoglar uchun maxsus treninglar tashkil etilishi lozim [2]. Bu yoshlarga ijtimoiy tarmoqlardan ongli va maqsadli foydalanishga yordam beradi, ularning psixologik barqarorligini saqlashga imkon beradi [1].

Ikkinchidan, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish vaqtini tartibga solish va "raqamli gigiyena"ni shakllantirish muhimdir [4]. Ota-onalar va ta’lim muassasalari yoshlarga ekran vaqtini cheklash, uyqudan oldin tarmoqlardan foydalanmaslik, real hayotdagi faoliyatlarga (sport, kitob o‘qish, yuzma-yuz muloqot) ko‘proq vaqt ajratish muhimligini tushuntirishlari kerak. Bu borada psixologik profilaktika dasturlarini joriy etish va yoshlarda o‘z-o‘zini nazorat qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish zarur [16]. Raqamli qaramlikning oldini olish bo‘yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilishi lozim.

Uchinchidan, axborot xavfsizligini ta’minlash va yoshlarni onlayn tahdidlardan himoya qilish bo‘yicha samarali mexanizmlar yaratilishi kerak [13]. Bu kiberbulling, shaxsiy ma’lumotlarning tarqalishi, yot g‘oyalar ta’siri va boshqa salbiy kontentlardan himoyalanishni o‘z ichiga oladi. Ijtimoiy tarmoq platformalari o‘zlarining xavfsizlik choralarini kuchaytirishi, yoshlarga mo‘ljallangan kontentni filtrlash mexanizmlarini takomillashtirishi va shikoyatlarni tezkor ko‘rib chiqish tizimini yo‘lga qo‘yishi kerak. Davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari ham bu borada hamkorlikni kuchaytirishi, yoshlar uchun xavfsiz onlayn muhitni yaratishga qaratilgan qonunchilik bazasini takomillashtirishi kerak.

To‘rtinchidan, ota-onalar va pedagoglarning raqamli kompetentligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Ular ijtimoiy tarmoqlarning ishlash mexanizmlarini, yoshlarga ta’sirini va xavflarini tushunishlari, shuningdek, farzandlari bilan bu mavzuda ochiq muloqot qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari kerak [2]. Ota-onalar farzandlarining onlayn faoliyatini nazorat qilishda ularning shaxsiy chegaralarini hurmat qilgan holda, konstruktiv yondashuvni qo‘llashlari kerak. Bu yoshlarning ishonchini qozonishga va ularni potentsial xavflardan himoya qilishga yordam beradi.

Beshinchidan, ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlarning ma’naviy-axloqiy qadriyatlarini mustahkamlashga qaratilgan kontentlarni yaratish va targ‘ib qilish muhimdir [14, 18]. Milliy qadriyatlar, an’analar, ma’rifiy va ilmiy-ommabop materiallar, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qiluvchi kontentlar yoshlarning e’tiborini jalb qilishi va ularning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini oshirishi mumkin. Bu borada davlat tashkilotlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va faol fuqarolar hamkorlikda ishlashlari kerak.

Oltinchidan, ijtimoiy tarmoq kompaniyalari o‘zlarining ijtimoiy mas’uliyatini oshirishlari va yoshlarning psixologik salomatligiga zarar yetkazuvchi funksiyalarni cheklashlari lozim. Masalan, doimiy bildirishnomalar sonini kamaytirish, foydalanish vaqtini cheklovchi funksiyalarni joriy etish va yoshlarga mo‘ljallangan kontentni qattiqroq moderatsiya qilish kabi choralar ko‘rilishi mumkin. Shuningdek, ular yoshlarning ruhiy holatini monitoring qilish va yordam berish mexanizmlarini ishlab chiqishlari kerak.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish tendensiyalari murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, ularni tartibga solish kompleks yondashuvni talab etadi. Raqamli savodxonlikni oshirish, raqamli gigiyenani shakllantirish, axborot xavfsizligini ta’minlash, ota-onalar va pedagoglarning kompetentligini oshirish hamda ijtimoiy tarmoq kompaniyalarining mas’uliyatini kuchaytirish orqali yoshlar uchun xavfsiz va foydali onlayn muhitni yaratish mumkin. Bu choralar yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan maksimal darajada ijobiy foydalanishiga va salbiy ta’sirlardan himoyalanishiga yordam beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi murakkab va ikki tomonlama o‘rnini tahlil qildi. Ular yoshlarga bilim olish, o‘zini ifoda etish va ijtimoiy muloqotni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar bersa-da, haddan tashqari foydalanish depressiya, raqamli qaramlik va o‘z-o‘zini past baholash kabi psixologik muammolarni keltirib chiqaradi. Tarmoqlarning ta’siri yoshlarning raqamli savodxonligi va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalariga bevosita bog‘liq. Shu bois, raqamli madaniyatni shakllantirish, ongli foydalanishni targ‘ib qilish, ota-onalar va pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish hamda xavfsiz onlayn muhitni yaratish yoshlarning har tomonlama sog‘lom rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yusupov O. Axborotlashgan jamiyat va yoshlar psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 212 b.
2. To‘ychiyeva Z.H. Globallashuv jarayonida yoshlarning axborot-psixologik xavfsizligini ta’minlash mexanizmlari. – Toshkent: Akademnashr, 2021. – 184 b.
3. Mahmudov N. Tilning insoniy sirlari. – Toshkent: Akademnashr, 2021. – 160 b. (Til va muloqot madaniyati kontekstida).
4. Bekmurodov M. O‘zbekistonda yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish tendensiyalari. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2019. – 240 b.
5. Qurbonova M. Virtual olam va yoshlar shaxsining shakllanishi. // "O‘zbekiston tarixi" jurnali, 2022. – №3. – B. 45-52.
6. Nazarov Q. Falsafa va axborot madaniyati. – Toshkent: Sharq, 2018. – 304 b.

7. Shermuhamedova N. Epistemologiya va fan metodologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2017. 272 b.
8. Sultonov Sh. Ommaviy madaniyat va yoshlar ma’naviyati. – Toshkent: Ma’naviyat, 2020. – 150 b.
9. G‘oziyev E. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2009. – 336 b.